

„Néhány korszak csak Békés megyében kutatható...”

Beszélgetések

Vendégségben a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban

Múlt számunkban a megújuló hódmezővásárhelyi levéltárba látogattunk el, most pedig a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum régészeti gyűjteményére voltunk kíváncsiak. A múzeumban dr. Szénánszki Júlia fogadott, de nem egy tágas kiállító teremben, hanem a régészeti raktárban. A vendégkönyv tanúsága szerint a békéscsabai polgárok rendszeresen kérik az újabb leletek bemutatását, ám 1988 óta erre nem volt lehetőség. Julika néniel a békéscsabai régészeti gyűjteményről és a régészek munkájáról beszélgettünk.

Belvedere Meridionale: – *Körülötünk rengeteg dobozt látok. Mekkora a régészeti raktár anyaga és ez az anyag milyen egységben fejezhető ki – gondolom nem dobozban?*

Szénánszky Júlia: – Egyszerűen darabra mérjük. Természetesen vannak benne kis méretű tárgyak pl. idolok, és vannak egészen nagy, emberméretű tárgyak is pl. gabonátároló hombárok.

B.M.: – *Melyik korszakból vannak a legérdekesebb darabok, melyik korszak van a legjobban feldolgozva?*

SZ.J.: – Békés megye területén is nagyjából hasonló dolgokat lehet találni, mint az egész Alföld területén. Ugyanazok a kultúrák telepedtek meg, illetve ugyanazoknak a kultúráknak a leletanyaga kerül elő. Érdekes módon azonban valahol a Körösök mentén húzódik egy olyan határ a neolitikumban, az új kőkorszakban, amikor a festett kerámia, a vonaldíszesnek nevezett kerámia, valamint egy délibb társaság, a szakálhádi kultúra is majdnem egy időpontban megtalálható. Ezek így együtt csak Békés megye területén kutathatók. Ezzel máris elárultam azt, hogy ez az egyik

legérdekesebb dolog itt, Békés megyében – legalábbis annak, aki ezzel a korábbi időkkel akar foglalkozni. Természetesen egész a középkorig mindenféle lelet található. Mennyiségileg az őskorból van több anyag, az ásatáson darabszámba is a legtöbb lelet ott kerül elő. Egy középkori temetőben jó, ha van egy koporsószög, egy pénzdarab vagy egy ruhakapocs. Itt sokkal kevesebb az a melléklet, amit a régész behoz az ásatásról. Mivel mennyiségileg is legnagyobb számban őskori leletek vannak, természetesen minőségben is ezek között vannak a legérdekesebbek. Van néhány olyan korszak, ami csak Békés megyében kutatható. Természetesen az azonnal előkerülő leletek itt találhatóak, de van néhány olyan tárgy, amelyik nagyon ritka, vagy egyáltalán nincs máshol az országban, pl. a vaskorszakból egy szkíta temetőben olyan különleges tör került elő, amelyikhez hasonló csak egy van Magyarországon, ez a Nemzeti Múzeum kiállításában ma is látható; igaz, kicsit rosszabb állapotban, mint az, ami itt a raktárban van.

Nagyon érdekesek a neolitikumból még az arcós edények. Az arcós edényekből néhányat máshol is találtak. A szentesi múzeumban, és a szegedi múzeumban is őriznek néhány töredéket, de a legnagyobb számban Békés megyében került elő, és itt ebben a raktárban található. Ha valaki külföldről tanulmányozni akarja az arcós edényeket, kénytelen idejönni. Ezeknek a nagy mennyisége azért fontos, vagy azért érdekes, mert így egy csomó jellegzetességet meg lehet figyelni a nagyszámú előkerülés alapján, pl. hogy milyen rendszer szerint

építették fel ezeknek az edényeknek a díszítését. Ahogy ez kiderült, nagyon pontos, meghatározott rendszerben építették fel ezeket a díszítéseket, vagy karcolták be.

B.M.: – *Hogyan helyezkednek el a díszítések ezeken az arcos edényeken?*

Sz.J.: – Az edényt próbálják egy nőként ábrázolni. Na most ez elég furcsa dolog lesz, mert az edény az egy edényforma, de a díszítéssel próbálják imitálni azt, hogy mégis egy nőt ábrázol, mégpedig úgy, hogy az edény oldalára a perem alá helyezik az arcot, és fölötte pedig valamilyen úton-módon ábrázolják a középben elválasztott frizurát, hátul pedig a konty rögzítésére szolgáló fésűt. Ez mindegyik arcos edénynél így néz ki, csak a díszítés teljesen különböző. Tehát az ötlet vagy a szabály hasonló, de ezek mind egyedi darabok (kézzel készültek), ezért, ha úgy vesszük, akkor mindegyik más.

Az edény további részének jellegzetessége még, hogy a felső részénél ruhát próbálnak karcollással ábrázolni, valamint egy rádomborított relief-szerű kart, amelyen még a karkötő ábrázolása is megtalálható, természetesen abban az esetben, ha az ember tudja, hogy milyen lehetett, mert

ha csak úgy az ember kezébe kerül egy ilyen töredék, azt látja, hogy valamilyen karcolás van rajta. Ez egyébként a szakálhátú kultúra terméke.

B.M.: – *Van-e olyan lelet még, amelynek csodájára járnak?*

Sz.J.: – Egy-egy tárgy is lehet nagyon különleges, mert pl. keveset találtak belőle. A régészek számára azonban az igazán érdekes, ha teljes leletegyüttesek kerülnek elő: nagyobb település vagy temető feltárások. Előfordul különleges egyedi tárgy is, amelyből csak egy van. Ez viszont más tárgyakkal együtt kerül elő – és talán a nagy számok törvénye alapján –, ha nagyon nagy feltárás van, és nagyon sok tárgy bekerül a múzeumba, azok között könnyen akadhat olyan, amelyből következtethető, hogy mikor is létezhetett ez a település.

*

Bízunk abban, hogy az anyagot a közeljövőben láthatja is a múzeumbarát nagyközönség. Őszintén reméljük, hogy a Békés megyei régészeti kutatások helyzete nagyobb figyelemre talál, cikkünk – talán – ehhez egy cseppnyi adalék.

Farkas István

